

درس‌های تاریخ

ویل و اریل دورانت

ترجمه محسن خادم

فهرست

- در باره کتاب و نویسندگانش ۵
- پیشگفتار ۹
۱. تأمل‌ها ۱۱
۲. تاریخ و زمین ۱۵
۳. زیست‌شناسی و تاریخ ۲۱
۴. نژاد و تاریخ ۳۱
۵. سرشت آدمی و تاریخ ۴۵
۶. اخلاق و تاریخ ۵۱
۷. دین و تاریخ ۵۹
۸. اقتصاد و تاریخ ۷۳
۹. سوسیالیسم و تاریخ ۸۳
۱۰. حکومت و تاریخ ۹۷
۱۱. تاریخ و جنگ ۱۱۵
۱۲. رشد و زوال ۱۲۳
۱۳. آیا پیشرفت واقعی است؟ ۱۳۵
- کتاب‌هایی که در یادداشت‌ها بدان‌ها اشاره شده است ۱۴۷
- یادداشت‌های مؤلف ۱۴۹
- نمایه ۱۵۳

پیشگفتار

این دفتر درخور پیشگفتار مختصری است. پس از اتمام تاریخ تمدن تا سال ۱۷۸۹، به قصد چاپی با تجدیدنظر که در آن بسیاری از قلم‌افتادگی‌ها، خطاها، یا غلط‌های چاپی، تصحیح شده یا شد، ده جلد آن را بازخوانی کردیم. در جریان کار، رویدادها و گزارش‌هایی را که ممکن است روشنگر وقایع جاری، احتمالات آینده، طبیعت بشری و روش کشورها باشند، یادداشت کردیم (در متن حاضر ارجاع به جلد‌های مختلف تاریخ نه به فرض سندیت آنهاست، بلکه از باب توضیح و مثال ذکر شده‌اند). کوشیدیم استنتاج‌ها را به پایان کار موکول کنیم، اما بی‌شک نظرگاه‌های از پیش شکل گرفته ما در انتخاب مطالب توضیحی تأثیر داشته‌اند. حاصل کار اثری است که می‌خوانید. در این جا بسیاری از نظریاتی که پیش از این ما گفته‌ایم یا دیگران بیان کرده‌اند، تکرار شده است؛ ما به اصالت و ابداع نظر نداریم بلکه به فراگیری و شمول می‌نگریم؛ آنچه عرضه می‌کنیم محصول بررسی تجربه انسان است، نه کشف و دریافت شخصی.

در این جا هم لازم می‌بینیم، همانند گذشته، از یاری و راهنمایی‌های دخترمان، اِتل^۱ صمیمانه سپاسگزاری کنیم.

ویل و آریل دورانت

تأمل‌ها

هنگامی که مورخ تحقیقاتش را سرانجامی می‌دهد سؤال‌هایی فراروی خود می‌یابد: تحقیقات به چه کار آمده‌اند؟ آیا کار خویش را تنها سرگرمی ذکر ترقی و تنزل ملت‌ها، و آرمان‌ها، و بازگویی «داستان‌های تلخ مرگ شاهان»^(۱) یافته‌ای؟ آیا درباره طبیعت انسان بیش از آنچه مردم کوچک و بازار، بی‌مراجعه به کتاب‌ها فرا می‌گیرند، آموخته‌ای؟ آیا از تاریخ چیزی استنباط کرده‌ای که شرایط حال ما را روشن سازد، در داوری‌ها و سیاست‌ها راهنمایمان باشد، در برابر شبیخون‌های حیرت‌زدگی یا فراز و فرودهای دگرگونی فریادرسمان گردد؟ آیا در توالی حوادث گذشته قواعد و قوانینی دیده‌ای که بتوانی اعمال آینده بشر یا سرنوشت کشورها را پیش‌بینی کنی؟ از این‌ها گذشته، آیا درست است که «تاریخ معنایی ندارد»^۱ و چیزی به ما نمی‌آموزد، درست است که گذشته سراسر تکرار ملالت‌بار خطاهایی است که آینده محکوم به ارتکاب آن در میدانی وسیع‌تر و مقیاسی بزرگ‌تر است؟

هر از گاه ما هم چنین می‌اندیشیم، و انبوهه‌ای از شک و تردید بر مهمی که بر عهده گرفته‌ایم حمله‌ور می‌شود. از این جا شروع کنیم، آیا به درستی می‌دانیم گذشته چه بود، در واقع چه رخ داد یا تاریخ